

وزیر پست و تلگراف - سؤال آقای سردار معظم در حقیقت راجع بکنترات بود البته بنده هم اظهار تأسف می‌کنم که یک چنین مراسله در مجلس شورای ملی خوانده شده ضرورت هم نداشت کمکی بود به خود من بدهند و بنابر این هم دیده بودند ولی راجع بکنترات مولیر نظر باینکه بعضی مسائل موقوفه داریم پس از انجام آنها کنترات او بهمین زودی بمجلس شورای ملی تقدیم خواهند شد آقایان نمایندگان رأی خودشان را در باب کنترات بولیرا اظهار کنند.

سردار معظم - متأسفانه بنده با وعده بهمین زودبها قانع نمی‌شوم و در صورت امکان تقاضا می‌کنم یک مدت صریح تری را معین فرمایند.

وزیر پست و تلگراف - امروز نمی توانم معین کنم بعد از اینکه در هیئت وزراء شورشد در جلسه آتی به عرض کنم.

رئیس - آقای سلیمان میرزا از آقای وزیر معارف سؤال دارند .

سلیمان میرزا - این بحث بر ماها تنها نیست که قدری سؤال را طولانی می‌کنم بلکه آقایان وزراء هم همینطور هستند زیرا بقدری جواب سؤال را طول می‌دهند تا انسان مجبور میشود تاریخ بگوید و الا در نظامنامه داخلی میگوید در پایان مجلس بایستی از وزیر سؤال شود مثلاً فرض بفرمائید از یک وزیر اگر بپرسند حقوقتان را گرفته اید یا نه ؟ این یک چیزی نیست که فکر لازم داشته باشد و بگویند در جلسه بعد جواب خواهم گفت با این حال آنوقت می‌فرمائید ما در سؤال افراط می‌کنیم ایشان هم در رد جواب دادن افراط مینمایند مثلاً چنانکه آقای سردار معظم فرمودند قریب یکماه بود بنده از آقای وزیر راجع باعتبار سؤال کرده ام وموقع آن میگردد و هر روز از آن محل مصرف می‌کنند و البته بعد از اینکه موقعش گذشت سایرین که این سؤال را شنیده‌اند میگویند این وکیل خواستنی بوده دیگر خبر ندارند که بنده تاریخ سؤال را یادداشت کرده ام وهنوز بجواب آن موفق نشده‌ام این است که مامجبور میشویم در پشت تریبون تاریخ بخواهیم البته وضع سؤال ما با ماده نظامنامه داخلی و یا آنچه آقای وزیر پست و تلگراف فرمودند باممول دنیا فرق دارد باید انصاف بدهند که اقدامات هست وزراء هم با وزراء سایر دول فرق دارد در سایر پارلمانهای ممالک دنیا وزراء فوراً بلند میشوند جواب میدهند و دیگر باعث گله نمیشود حالا از این مقدمه میگذریم بنده مدتی قبل از این راجع بمعلمین سؤال کرده بودم برای آنکه آنوقت نظرم این بوده که شاید بواسطه این سؤال یک ترتیبی برای پرداخت حقوق معلمین داده شود که یک مدتی عمر اطفال بیچاره بهر زور و

یک مقدار از آن را بمعلمین بدهند که راحت شوند و اطفال بیچاره سردرس بروند چون بنده مسئله مدارس را خیلی هم میدانم و نباید گذاشت یکروز وقت اطفال مملکت تلف شود زیرا سعادت آتی ما فقط بسته بمعارف است در حالی که می‌بینم دوسه ماه است مدارس تعطیل شده و بچها عمرشان تلف شده حقیقت این مسئولیت را بنده باندازه سهم خود نمیتوانم قبول کنم حالا با این رایی که امشب مجلس داده تا چند وقت دیگر آقای وزیر معارف میتوانند قول بدهند که مدارس باز خواهند شد واقدامی خواهند فرمود که معلمین بیچاره در این زمستان تا اندازه راحت باشند.

وزیر معارف - روزها نمی توانم عرض کنم ولی البته هر وقت یولرسید فوراً حقوق معلمین داده خواهد شد در هفته گذشته هم یکمقدار خیلی جزئی با آقایان معلمین یول داده شد و خود شاهزاده محترم هم بشعوبی مسبقند که بنده راجع بحقوق معلمین یا چه اندازه جدیت نموده‌ام ولی عسرت خزانه مانع بود که نتیجه گرفته میشود همین رایی هم که امشب دادید راجع به عسرت خزانه بود و خوب میدانند که چقدر هیئت دولت در نظر دارند که معلمین آسوده شوند خود وزارت معارف هم راضی نیست یک دقیقه مدارس تعطیل باشد بنده از آقایان معلمین خواهش کرده‌ام و امیدواری هست که از روز شنبه شروع بتدریس بکنند.

رئیس - چون پاسی از شب گذشته و بعضی از آقایان هم تشریف برده‌اند اگر مخالفی نباشد جلسه ختم میشود.

جلسه آینده روز یکشنبه دو ساعت بفرود مانده خواهد بود برای اینکه راپورت کمیسیون بودجه ممکن است تا روز شنبه حاضر شود دستور شور در راپورت کمیسیون بودجه راجع باعتبار برای تصویب بودجه‌ها خواهد بود.

مجلس ۳ ساعت از شب گذشته ختم شد

جلسه ۵۵

صورت مشروح مجلس یوم یک

شنبه هفدهم برج جدی ۱۳۰۰

مطابق نهم جمادی الاول

هزار و سیصد و چهل

مجلس یکساعت قبل از غروب در نعت ریاست آقای مؤمن الملک تشکیل گردید (صورت مجلس یوم پنجشنبه چهاردهم جدی را آقای تدین قرائت نمودند)
رئیس - نسبت بصورت مجلس ایرادی هست یا نه ؟

عادل السلطنه - در جلسه قبل بنده کسالت داشتم بوسیله تلفن هم با آقای سهام السلطان اطلاع دادم و در صورت مجلس غائب نوشته اند .

رئیس - اصلاح می شود آقای مؤمن السلطنه فرمایشی داشتید ؟

مؤمن السلطنه - در صورت مجلس نوشته شده است که کمیسیون خارجه استقراض را تصویب کرده در صورتیکه این امر از وظایف کمیسیون خارجه نبوده بلکه از وظایف بودجه بوده فقط تعیین ملیت با کمیسیون خارجه بوده است

رئیس - همینطور است که اظهار داشتید بایستی اصلاح شود . آقای سدید الملک (اجازه)

سدید الملک - بنده در جلسه قبل سؤالی از آقای مخبر نمودم که آیا عهدنامه حکمیت بتصویب مجلس سنای آمریکا رسیده است یا خیر ؟ ایشان جواب دادند رسیده است و در صورت مجلس اشاره بآن نشده .

رئیس - این صورت مشروح نیست صورت خلاصه است اگر هر چیزی که گفته شود بنویسند صورت مختصر نمیشود .

(گفته شد صحیح است)

رئیس - آقای سردار معظم خراسانی

(اجازه)

سردار معظم - بنده نظریه که راجع باستقراض اظهار من تصدیق ندارم زیرا تعیین ملیت بی جهت نمی شود . تعیین ملیت از طرف کمیسیون خارجه از نقطه نظر استقراضی بوده یعنی تصویب استقراضی از ملیت آمریکا

رئیس - تصویب استقراضی همانطوری که در جلسه قبل اعلام شد بتصویب کمیسیون بودجه نبود ولی از کدام دولت استقراض شود تعیین ملیش با کمیسیون خارجه بوده است و همینطور باید نوشته شود و چون گفته شد کمیسیون خارجه مداخله در استقراض کرده غیر کمیسیون خارجه تصویب کرد از آمریکا استقراض نمایند .

مؤمن السلطنه - عرض می‌کنم وظایف کمیسیون خارجه . . .

رئیس - بی اجازه که نمیشود مذاکره کرد اگر مطلبی دارید اول باید اجازه بخواهید بعد بفرمائید

مؤمن السلطنه - بلی صحیح است

رئیس - بفرمائید .

مؤمن السلطنه - بنده عرض میکنم که تعیین قرضی از وظایف کمیسیون بودجه است و تعیین ملیت با کمیسیون خارجه و کمیسیون خارجه هم را تعیین نموده بود .

رئیس - راجع باستقراض .

مؤمن السلطنه - بلی .

رئیس - همینطور که گفته شد توضیح می شود این مسئله ختم شد . دیگر ایرادی نسبت بصورت مجلس نیست ؟

نصرت الدوله - بنده توضیح دادم

رئیس - راجع بچه مطلب ؟

نصرت الدوله - راجع بعهده مطلب

رئیس - این مطلب ختم شد و دیگر مذاکره نمی شود .

نصرت الدوله - بسیار خوب

دیگر ایرادی نیست

(اظهاری نشد)

صورت مجلس با این دوقره اصلاح تصویب شد
آقای آقامیرزا علی کارونی از شنبه چهارم برای

پس ملت و مملکت ایران باید هر طور هست با عایدات خودش زندگانی کند مثلاً فرض بفرمائید زمین بیاضی است مملو از خرابی و برزگیا و علف های بی فایده و خار میغلان شما کمر همت بسته اید و میخواهید این زمین لم یزرع را قابل زرع و آباد اداره کنید. اگر از روز اول و قبل از همه چیز در فکر گنج بری و آینه کاری آن باشید قطعاً عملی نیستید باید اول دور زمین را بقدر احتیاج و ضرورت خودمان چهار دیوار بکشید از این مرحله که خارج شدید و فراغتی حاصل شد آن وقت باید مطابق وسعت و دارائی و فرصت و سلیقه خودمان همارتنی تأسیس کنید.

حالا برای اینکه حس معارف پروری هم ملحوظ شده باشد بدو عرض می کنم یک دارالفنون تأسیس کنند و بسازند اما در حال تقدم بر هر چیز باید زمین این دارالفنون را بالسویه با زمین ادارات دیگر معاينه کنید که تناسب داشته باشد.

کمیسیون بودجه خود را اغفال نکرده و دلخوش هم نشد که می آئیم و می نشینیم بودجه مملکتی را که تا بحال فاقد بودجه ای منظم و مرتب می کنیم و بعد به مجلس شورای ملی پیشنهاد می کنیم کمیسیون بودجه نظری به عایدات نداشته و آن صورت گرفته را هم اصلاً در نظر نگرفته و مورد توجه قرار نداده است از همه نداشت برای عملی شدن لازم بود که اول عایدات ممکن خود را که همین نوزده میلیون و خورده ایست به بینیم حالا خواهید فرمود که این مبلغ کم است من هم با شما موافقم راست است این عایدات کم است و اگر این عایدات کاملاً جمع آوری شده و تفریط کاری نمیشد شاید اگر مبالغه نکرده باشم میتوانستیم بیست و پنج میلیون عوض این نوزده میلیون مأخذ و مدرک عایدات مملکتی قرار دهیم ولی افسوس باید خورد که آنطوری که باید حفظ شود نشده گرچه افسوس خوردن هم نتیجه ندارد بنابراین اول عایدات خودمان را که در مأخذ قرار می دهیم در صورتیکه بعد هر قدر عاید می شود کسی از ما نمی گیرد ولی بیش بینی میکنم و فرض می کنم عایدات ماهی منقدر خواهد شد و بیش بینی می کنم که با مسامحه جمله آقای شیخ الاسلام و سایر آقایان هم موفق بجلو گیری از تفریط کارها نخواهیم شد ممکن است فرض محال محال نیست آنوقت باز با همان تفریط کارهای میرزا علی اکبر خان و دیگران که فرمودند باز نوزده میلیون و خورده عایدات ما خواهد بود آنوقت ما چه کردیم در مواد قانون ماده عایدات را مخصوصاً درج نکردیم که بارای مجلس این عایدات تصویب شود مابین عایدات را فقط برای اینکه نمونه و مقیاس در دست آقایان نمایندگان باشد در مقدمه راپورت خودمان ذکر کردیم که بدانند عایدات مملکت بواسطه همان خرابی ها نوزده میلیون تومان بوده امسال اگر سعی کنید شاید موفق شوید که بر عایدات میفرمائید در عوض مخارج همایست و دو میلیون و خورده ایست این کسر بودجه را از کجا باید جبران کرد. دوره دارد یا باید گفت این مردم

را نباید ببرید و بیچاره ها را نباید خبر کرد ادارات را نباید حذف کرد و بالاخره از این حرف ها که مردم خوششان می آید ولی روح حقیقی مملکت بدش می آید و منجر است اگر این حرف را میزدیم نتیجه اش این میشد که این کسر بودجه خودمان را بهر ذلت که باشد از خارجه فرض کنیم معلوم است آنها هم با چه شرایطی می دادند پس بهتر این است بگوئیم مملکت ما اندارتین است و بهمان تناسب روز خرج کنیم و یک قدری از این توهمات آرزوهای مشمشع فعلاً صرف نظر کنیم تا بعد به بینیم چه می شود بنابراین کمیسیون بودجه آمد بدون اینکه داخل در جزئیات بشود بادر نظر گرفتن اقلام بزرگ هر وزارت خانه یک قدری از آن کم کرد و گفتیم اگر از بودجه که معمول سند پیچی تیل بوده و از طرف دولتهای مختلفه پیش بینی شده یک مقداری بزینم سکنه با اساس زندگانی سیاسی و اجتماعی مملکت دارد نخواهد شد البته باید یک فشارهایی بخودمان بدهیم و در آن حدود بودجه جزو اینوسیم و مجلس شورای ملی تقدیم کنیم همین کار را هم کردیم و بالاخره نتیجه عملیات کمیسیون این شد که کمیسیون مزبور که دو میلیون و چهار صد و هفتاد و پنج هزار تومان صرفه جوئی قطعی کرده و شما باید از کمیسیون بودجه خودمان مبادل مبلغ دو میلیون و چهار صد و هفتاد و پنجاه هزار تومان ممنون و متشکر باشید و با اینکه این صرفه جوئی را کرده ایم باز یک فلان و کسری بودجه داریم و اگر بنده مغیر کمیسیون بودجه نبودم و مجبور نبودم که از نظر کمیسیون بودجه دفاع کنم و میتوانستم عقیده شخصی خود را اظهار کنم می گفتم معادل همین یک میلیون و کسری هم باز باید بر این مملکت تعدیل شود از بودجه کسر شود زیرا اما وقتی که مجلس شورای ملی مخارج مملکت را تعدیل نکند یعنی مخارج قسمتی را با اول عایدات با هم مساوی نکند قدم قطعی بطرف هیچیک از اصلاحات بر نداشته است ولی بنده معتقدم که در اصلاحات باید قائل بتدریج شد و کمیسیون هم همین نظریه را اتخاذ کرده است زیرا این خرابی ها که در سنوات گذشته رویهم جمع شده و تراکم یافته نمی شود یک روز دو روز اصلاح کرد و باید برور ایام و بتدریج اصلاح و ترمیم بشود این است که بنده شخصاً معتقد شدم باینکه بودجه خرج را در حدود اعتباراتی که از طرف کمیسیون برای وزارت خانه ها تهیه شده وزراء بودجه خودشان را در همان حدود تهیه نمودند و بجلس بیآورند آنوقت البته در مملکت با مختصر صرفه جوئی یک میلیون و یکصد هزار تومان هم بازار هواند مملکت معاش یر میشود و محتاج بتوسل بخارجی نخواهد شد حال بعد از این عرض که کردم همین امیدواری بنده حق می دهد که با تصمیم کمیسیون بودجه موافقت کنم و از آقایان ناطقین محترمی که بعد از بنده نطق خواهند فرمود میخواستم استدعا کنم که دیگر بخرابی های گذشته مالیه ندبه نکنند که نتیجه ندارد همه می دانیم خرابی بوده است جناب عالی از اصفهان خبر دارید بنده از خراسان آقا از عراق اگر در موضوع بودجه بخواهیم اطلاعات خود را بیان کنیم نقض عرض میشود و ما هم بقدر سهم خود مشارکت

در آن خرابی ها کرده ایم پس خوب است از خرابی های گذشته حرف نزنیم و صورت هائی را که از دست راست و دست چپ تحصیل کرده ایم اینجا نخوانیم که نتیجه ندارد و فراموش نفرمائید که معنی مخالفت این است که این اعتباری را که شما برای وزارت خانه تعیین کرده اید من زیاد میدانم فقط از این نقطه نظر ممکن است با کمیسیون بودجه مخالفت کرد والا بعنوان اینکه من با این راپورت مخالفم و بعد شرح دادن که خرابیهای گذشته چطور بوده است مخالفت با کمیسیون بودجه نیست زیرا کمیسیون بودجه مسئول خرابیهای گذشته نبوده است پس آقایانیکه مخالفتند خوب است بگویند این اعتبارات کم است و یا زیاد است و دلایل خود را بفرمایند این جمله را عرض کردم که آقایان ناطقین دیگر اینطور نطق نفرمایند.

چون یاسی از شب گذشته است و موقمی که در مجلس در موضوع بودجه مذاکره می شود باید آقای وزیر مالیه هم حضور داشته باشند و امروز بواسطه کسالت مزاج نتوانستند حاضر شوند. اگر آقایان مخالف نباشند بقیه مذاکرات بماند برای روز سه شنبه.

(گفتند صحیح است)

(مجلس سه ساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۵۶

صورت مشروح مجلس یوم ۳ شنبه

نوزدهم برج جدی ۱۳۰۰ مطابق

یازدهم جمادی الاولی ۱۳۴۰

مجلس یکساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید

صورت مجلس یوم یکشنبه هفدهم جدی را آقای تدین قرائت نمودند

رئیس — آقای محقق العلماء

(اجازه)

محقق العلماء — بنده میخواستم عرض کنم که آقای آشتیانی بواسطه یادرد هیدیدی بستری هستند در صورت مجلس ایشان را غائب بدون اجازه نوشته اند

رئیس — با اجازه نوشته میشود. دیگر اعتراضی نیست؟ (گفته شد خیر)

رئیس — صورت مجلس با این اصلاح تصویب شد. سه فقره راپورت راجع بوکلای تبریز رسیده است قرائت میشود و رای میگیریم. آقای آقا سید یعقوب مغیر کمیسیون تشریف بیآورند قرائت نمایند

(آقای آقا سید یعقوب راپورت های سه گانه را بمضمون زیر قرائت نمودند)

کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان در تکمیل عملیات خود راجع بصلاحت نمایندگی آقای حاج سید المحققین مجلس مقدس راپورتاً چنین عرض میکنند که کمیسیون تلگرافا از آقای حاج سید المحققین استفسار نمود که قبول نمایندگی خودشان را گرفتن اعتبار نامه اطلاع دهند مطابق تلگرافی که از ایشان رسیده نمایندگی را قبول فرمودند و ضمناً اطلاع دادند که اعتبارنامه بایشان داده نشده کمیسیون پس از رسیدن تلگراف جلسه خود را تشکیل داد چون نسبت